

NAPLÓ HELYETT VII.

Krumpliszedés 1988 őszén

Szedtük a krumplit. Mellettem apósom, hetvennégy esztendő sziikár öregember, nem is titkolt büszkeséggel, hogy én négyet is elvágok, míg ő egyet sem. – Jó lesz megnézni, hogy csinálja – gondoltam magamban, míg hallgattam az egyszeri menyecske történetét, aki nem győzte szidni az urát, amiért annyi krumplit elvág. Megnéztem hát, miben különbözik az ő kapavágása az enyémtől, már csak azért is, hogy ne tegyem kockára a jó hírnevem, hiszen én a kertész lánya vagyok, hozzáértő személy.

Szép, enyhe őszi volt, szeptember eleje. Lelkiismeret-furdalással gondoltam arra, hogy most a városban felvonulás van, amin szívem szerint magam is ott lennék, ha...

Ha nem kellene fölszedni a krumplit.

A krumplit, amit ötször kapáltunk, akkora esők voltak erre felé tavaszutón, nyár elején; amiről kézzel szedtük a bogarat; aminek csak a vetőgumója is majdnem egy ezres volt. Ami – amilyen szép az idén – biztosítja két családnak újig a főzínalót.

Én volnék hát az a bizonyos kispolgár, akit a magántulajdon hátráltat abban, hogy közösségi, társadalmi erővé váljék? A birtoklásvágy, a meggazdagodás délibábját kergetve nem jutok el a forradalmi barikádokig? Krumplit szedek, miközben mások történelmet csinálnak?

Eddig csak a pihenésről, a vasárnapi szórakozásokról, kirándulásról, strandolásokról mondtunk le azért, hogy megműveljük az apámtól ránk maradt földet. Nem, persze, hogy nem csupán a földhözragadság hajtott, hanem annak a lehetősége is, hogy megtermeljük a háromgyerekes családnak a konyhára valóit. Többet nem, mert bár a föld elég nagy lenne a piacra-termeléshez is, az eladással nem boldogultunk. Nem tudom elviselni, hogy a körtéért – amit egész nyáron permeteztünk, gonddal megszedtünk, ládákba érleltünk – mi különként tizenegy forintot kapjunk, míg a szemem láttára írja ki rá a huszonnyolc forintos árat a zöldséges. Lett legyen mazsok avagy állami, illetve szerződéses. Ha a mi fáradságunknál ennyivel többet ér a boltos egyetlen kézmozdulata – no, jó, ne legyünk elfogultak –, a boltos munkája, akkor dolgozzék ő.

Azóta csak saját fogyasztásra termelünk. A munka persze így is sok, csaknem minden tavaszi-nyári-őszi hétvégénket igénybe veszi. Még szerencse, hogy nőnek a gyerekek, sorra elhagyják az általános iskolát, az erejük is gyarapodik. Nem mondom, hogy boldogok a földműveléstől, de csinálják.

Engem az a meggyőződés is vezérelt, mikor rákapattam őket, hogy ez is tudás, ez is szakma. Én sem gondoltam volna forrófejű kamasz- és ifjúko-

romban, hogy még egyszer visszaállok a barázdába, amiből akkora daccal és dühvel szöktem el. Sokszor eszembe jut: apánk talán máig is élne, ha nem hagytuk volna ott olyan magabiztosan, olyan ifjúi végletességgel, olyan hátra nem forduló világgáindulással.

De akkora már majd mindenre megtanított, amit ő maga tudott, és belénk oltotta azokat az élményeket, amik visszavonzottak végül a földjére. Veszélyes dolog a készség, a tudás: a maga képére formál, megkísért, munkába hív.

Csak újra kézbe kellett venni a szerszámokat, amikor anyám átadta a stafétabotot, ránhagyta a föld megművelését. Ha nem lett volna a vérünkben, hogy mit kell tennünk a gyümölcsösben és a konyhakertben, talán nem mosolygok fölényesen annak a mérnöknek a szemébe, aki teniszpályát akart kialakítani a körtésünk helyén. Pedig tudtam, ma is tudom, hogy nem elborult agyú álmodozás volt a terve, hanem akár nagyon jól jövedelmező üzleti vállalkozás is lehetett volna. A környékre kirajzoltak a pesti lakótelepek kertészetre kiéhezett lakói. Nyaralnak az aprócska parcellákra épített hétvégi házaikban, hordónyi medencékben fürdőznek, nyugágyakban napoznak. Biztos a teniszre is rákapnának, ha volna módjuk. Mi csak ülnénk a pálya szélén és szednénk az óradíjat kapálás helyett.

Dehát ezt a szentségtörő gondolatot én egyáltalán nem tudom, s tudtam megemészteni. Úgy néztem a derék mérnök úrra, mintha templomban akarna házibulit tartani vagy egy nevezetes történelmi tájba vízi erőművet építeni.

Most pedig már nemcsak a pihenéstől von el ez a darab föld, de lám, a történelemtől is. Szombat-vasárnap újabban mindig történik valami és mi nem vagyunk ott. Azelőtt csak május elsejei fölvonulásokról maradtunk le, most meg tüntetésről, konferenciáról, tanácskozásról, mindenről sorban. Pedig bánom is a lemaradást, és mégis, amikor választani kell, gondolkodás nélkül nyúlok a kerti szerszámokhoz.

– Miért? – faggatom magamat. – Miért?

– Mert ezt senki sem végzi el helyettem – hangzik a racionális énem válasza.

– Mert itt csend van, együtt van a család, fák, bokrok és madarak fognak körül. Elegendem van a városból, elegendem van, az emberekből – választolja a szenvedélyes, régi sérelmekkel elborított pesszimista.

– Mert kispolgár vagy – kajánkodik a marxizmuson iskolázott értelmiségi énem –, eddig is az voltál. Társadalmi cselekvés helyett „művelted kertedet”, mint Voltaire tanácsolta. A krumpli néhány ezer forintos hasznát nézted a történelmi léptékű hasznok helyett.

Lehet – morgom megadón, kapálástól kivörösödött arcomról letörölve a földdel elegy verítéket. – Lehet, kispolgár vagyok, a földet túrom, zsákba gyűjtöm a szép, nagyszemű krumplit és már előre örvendek, hogy milyen jó lesz megfőzni a télen.

De annak is örvendek, amikor este bement a tévé, hogy hány ezren voltak a tüntetésen. Látom az áhítatos arccal vonuló tömeget, a pirosan szavaló szónokokat, mintha magamat látnám jó két évtizeddel ezelőtt egy hasonlóan áhítatos és boldog tömeg közepén a nyár eleji, virágos Prágában. Süt a nap, olyan fényes az utca, mintha üvegből lenne. És hiába nem értettem a szónokokat, máig el tudnám mondani, miről beszéltek, miről beszélnek.

Milyen egyformák a nagy, az ünnepélyes pillanatok.
És milyen egyformák az őket követő, egyenruhás szürke esztendők.
És milyen nehéz újra hinni az ünnepek mámorának.

MEZEY KATALIN

